

การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย และ พะเยา
Farmer's Adoption of Technology on Growing Organic Rice in Chiangrai and Phayao
Province

พวงมา รุ่งระวี สมร อ้อกเวชะ ชลธิชา เตโซ อุไรวรรณ นาสพัฒน์
เตือนใจ พุดซัง สมพร วนะสิทธิ์ ปิยะพันธุ์ ศรีคุ้ม¹

บทคัดย่อ

เพื่อศึกษาถึงการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรที่เข้ากลุ่มข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเชียงราย และ พะเยา เก็บรวบรวมข้อมูลการปลูกข้าวอินทรีย์ ฤดูนาปี 2546 ด้วยวิธีสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถามระหว่างเดือนมีนาคมถึงเมษายน 2547 ดำเนินการสุ่มตัวอย่างเกษตรกร โดยวิธี Purposive Sampling ได้เกษตรกรตัวอย่างทั้งสิ้น 91 ครัวเรือน จากเกษตรกรทั้งหมด 134 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 68 สรุปผลได้ดังนี้ เกษตรกรที่ตกเป็นตัวอย่างร้อยละ 80 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา อายุเฉลี่ย 47 ปี รายได้ของครัวเรือนนอกจากทำนาแล้วยังมีรายได้เสริมจากแหล่งอื่น ได้แก่ การปลูกไม้ผล พืชไร่ รับจ้าง ค้าขาย เป็นต้น จำนวนแรงงานในการทำนาเฉลี่ย 2 คน/ครัวเรือน ซึ่งนับว่าน้อยจึงเป็นสาเหตุให้มีการจ้างแรงงาน ในการทำนา ตั้งแต่การเตรียมดินจนถึงนวดข้าว จากการสำรวจ พบว่า กิจกรรมที่มีการจ้างแรงงานมากกว่า ร้อยละ 70 คือ การเตรียมดิน ถอนกล้า ปักดำ เก็บเกี่ยว และ นวดข้าว เมื่อที่ทำนาข้าวอินทรีย์ มีเกษตรกร ร้อยละ 45 มีเนื้อที่ทำนา 31 ไร่ขึ้นไป ร้อยละ 23 มีเนื้อที่ทำนา 21 - 30 ไร่ โดยร้อยละ 87 เป็นเจ้าของ มีร้อยละ 13 เข้าทำจำค่าเช่านา เป็นผลผลิตข้าวประมาณ 10 - 20 ถัง/ไร่ ในการทำนาปี 2546 พบว่า เกษตรกรทำนาดำ ร้อยละ 57 ทำนาหว่านข้าวแห้งร้อยละ 36 และทำทั้งนาดำและหว่านในแปลงเดียวกันร้อยละ 7 ในการเตรียมดิน เกษตรกรมีการเตรียมดินที่ตีก้าวคือ มีการไถมากกว่า 1 ครั้ง ในการศึกษาครั้งนี้จะรวมการไถครั้งแรก (ไถกลบตอซัง) ไถกลบปุ๋ยพืชสด ไถแปร นอกจากนี้เกษตรกรทุกรายมีการตากดิน ก่อนการไถแปร ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ดำเนินตามเทคโนโลยีมีผลทำให้ปริมาณวัชพืชไม่รุนแรง ในส่วนของพันธุ์ ข้าวที่ใช้ปลูกทั้งในนาดำและนาหว่านข้าวแห้ง มี 3 พันธุ์ เป็นข้าวเจ้า 2 พันธุ์ คือ ขาวดอกมะลิ 105 และ กบ 15 เป็นข้าวเหนียว 1 พันธุ์ คือ กข 6 โดยเกษตรกรปักดำในช่วงเดือนมิถุนายน กรกฎาคม มากที่สุด แต่ พบบางรายมีการปักดำก่อนช่วงนี้ทั้งนี้เพราะต้องการหลีกเลี่ยงการขาดแคลนแรงงานจ้างปักดำ และเก็บเกี่ยว อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ทั้ง 3 พันธุ์ ใกล้เคียงกัน คือ 74 - 77 กิโลกรัม ต่อเนื้อที่ตกลำ 1 ไร่ อายุกล้า 30 - 45 วัน สำหรับนาหว่านส่วนใหญ่หว่านเดือนพฤษภาคมใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ในช่วง 18 - 19 กก. / ไร่ ใน

¹ นักวิชาการเกษตร 5 ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตเชียงราย

ส่วนการใช้ปุ๋ยเกษตรกรทุกรายมีการใช้ปุ๋ย และส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยมากกว่า 1 ชนิด ปุ๋ยที่ใช้ ได้แก่ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักฟาง ข้าว ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด ปุ๋ยชีวภาพ และน้ำหมักชีวภาพ อัตราปุ๋ยที่ใช้ต่ำกว่าอัตราที่แนะนำกล่าวคือ ปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมักฟางข้าวใช้ในระหว่างการเตรียมดินอัตราเฉลี่ย 117.7 กก. / ไร่ / ครั้วเรือน และ 111 กก. / ไร่ ตามลำดับสำหรับน้ำหมักชีวภาพจะใส่ทุกช่วงการเจริญเติบโตของข้าว ตั้งแต่เตรียมดิน - ข้าวออกรวง ปริมาณ ที่ใส่ 8.1 ลิตร / ไร่ / ครั้วเรือน สำหรับการจัดการน้ำ จากการสำรวจ พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งที่อาศัยน้ำ ทำนามากกว่า 1 แหล่ง คือ อาศัยน้ำฝน และจากแหล่งอื่น เช่น ลำน้ำอิง บ่อขุด เป็นต้น ดังนั้นเกษตรกรที่ อาศัยน้ำมากกว่า 1 แหล่ง จะมีการควบคุมน้ำได้ดีกว่าเกษตรกรที่อาศัยน้ำฝนเพียงแหล่งเดียว ในเรื่องของศัตรูข้าว พบว่า วัชพืชไม่เป็นปัญหาที่รุนแรงทั้งนี้เพราะผลสืบเนื่องจากการเตรียมดินที่ดี ในส่วนของโรคข้าวที่ พบคือ โรคงู กำจัดโดยการ โรยปูนขาว พ่นน้ำสกัดจากสะเดา และราดด้วยน้ำหมักชีวภาพ แมลงศัตรูข้าว พบ ร้อยละ 21 ที่พบมากที่สุดคือ บั่ว กำจัดโดยใช้ น้ำหมักสมุนไพร ผีเสื้อพ่น หนูเป็นศัตรูข้าวที่พบมากที่สุดคือ ร้อยละ 72 พบในช่วงตั้งท้อง - ข้าวออกรวง กำจัดโดยใช้กับดัก หนั่งสติ๊กิง จากการศึกษาถึงการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร โดยจำแนกตามการเข้ากลุ่มเกษตรกร 3 กลุ่ม คือ กลุ่มข้าวอินทรีย์ 2000 กลุ่มข้าวอินทรีย์บ้านเกียง และกลุ่มข้าวอินทรีย์ศรีจอมแจ้ง โดยแบ่งเทคโนโลยีเป็น 3 ด้าน คือ ด้านเมล็ดพันธุ์ เขตกรรม การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน ระบบการปลูกพืช การใช้ปุ๋ย การจัดการน้ำ ด้านศัตรูพืช การเก็บเกี่ยว คະแนนเต็ม 100 คະแนน ให้คະแนนเป็นรายแปลง กรณีที่ครั้วเรือนนั้น ๆ ทำนามากกว่า 1 แปลง นำ คະแนนที่ได้ของทุกแปลงมารวมแล้วเฉลี่ยเป็นคະแนนของครั้วเรือน ถ้าได้คະแนน 0 - 40 มีการใช้ระดับต่ำ คະแนน 41 - 60 มีการใช้ระดับปานกลาง และ 61 ขึ้นไป มีการใช้ระดับสูง สรุปได้ว่า การเข้ากลุ่มข้าว อินทรีย์ กับระดับการใช้เทคโนโลยีของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ กลุ่มอินทรีย์ 2000 มีการใช้เทคโนโลยี ในทั้ง 3 ระดับ คือ ต่ำ ปานกลาง และสูง ร้อยละ 3 50 และ 47 ตามลำดับ ในขณะที่ เกษตรกรอีก 2 กลุ่ม มีการใช้เทคโนโลยีในระดับปานกลาง และสูงเท่านั้น โดยกลุ่มอินทรีย์ 2000 ได้ คະแนนการใช้เทคโนโลยี 60.42 กลุ่มอินทรีย์บ้านเกียง ได้คະแนน 64.25 และ กลุ่มศรีจอมแจ้ง ได้คະแนน 67.29 ดังนั้นจะพบว่า ทุกกลุ่มมีการใช้เทคโนโลยีระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรได้นำเทคโนโลยีที่หน่วยงานราชการ / เอกชน ถ่ายทอดมาใช้ในการปฏิบัติพร้อมทั้งผสมผสานกับภูมิปัญหาท้องถิ่น ในส่วนของ ผลผลิตข้าวได้เปรียบเทียบผลผลิตข้าวในพันธุ์เดียวกันแต่มีวิธีการปลูกต่างกัน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ทางสถิติ กล่าวคือ ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ปลูกโดยปักดำได้ผลผลิตเฉลี่ย 496 กก. / ไร่ ปลูกโดยหว่านข้าว แห้งไต้ 484 กก. / ไร่ กข 15 ปลูกโดยปักดำได้ผลผลิตเฉลี่ย 526 กก. / ไร่ โดยหว่านข้าวแห้งไต้ 478 กก. / ไร่ และ กข 6 ปลูกโดยปักดำได้ผลผลิตเฉลี่ย 515 กก. / ไร่ โดยหว่านไว้ 456 กก. / ไร่

คำหลัก : ข้าวอินทรีย์ สสำรวจ การยอมรับ